

*Рогач І.,
доктор права,
факультет права Янка Ясенського,
Вища школа в Сладковічові, Словацька Республіка*

ЛЕГАЛІЗАЦІЯ КОШТІВ, ОТРИМАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ

Анотація. Автор висвітлює особливості процедури легалізації коштів, отриманих злочинним шляхом. Звертається увага на специфіку легалізації «брудних коштів» згідно досвіду Словацької Республіки.

Ключові слова: кримінальна відповідальність, легалізації коштів, отриманих злочинним шляхом, «брудні гроші».

Постановка проблеми. *1. Визначення доходу від злочинної діяльності або, так званих, брудних грошей.* Часті висновки багатьох економістів та політиків про те, що «брудні гроші» не існують, вже в минулому і про їх існування на сьогодні вже ніхто не сумнівається. Сам за себе говорить вже той факт, що в рік в світі «відмивається» від 1,5 до 2.000.000.000.000 доларів США (точну суму ніхто визначити не в змозі). Однозначного визначення брудних грошей в світі не існує, але як такі вважаються гроші, що походять від злочинної діяльності, в основному з незаконного обігу наркотиків, проституції, торгівлі зброєю, торгівлі людьми, крадіжок, шахрайства, грабежу, вимагательства, лихварства, несанкціонованого бізнесу. Проте, факт залишається фактом, торгівля наркотиками дає три чверті від загального об'єму брудних грошей.

Виклад основного матеріалу. У цьому контексті я хотів би згадати злочинну діяльність, яку згадують у своєму висновку по Словацькій республіці експерти з Ради MONEYVAL комітету Європи. До неї відносяться: незаконний маркетинг нафти, шахрайство, вчинення надлишкового ПДВ, контрабанда іммігрантів до Західної Європи, незаконна контрабанда сигарет, викрадення автомобіля та незаконного обігу наркотиків.

Прибуток від злочинної діяльності не обов'язково повинен бути у вигляді грошей, але і в будь-якій іншій формі рухомого чи нерухомого майна, або формі права власності. Брудні гроші у вузькому значенні – це гроші, отримані від злочинної діяльності, а в широкому – це всі доходи і вигоди, отримані в результаті злочинної діяльності [1].

Критерій для розрізнення відмитих грошей від решти є зрозумілим, так само є зрозумілим і спосіб їх отримання. При цьому не є правильною суспільна думка, що брудні гроші не оподатковуються, тому відмивання часто ховають за податковою завісою. Це означає, що вигоди від злочинної діяльності проводять як виручку та переводять на рахунки у банк.

Відмінною рисою легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом є готовність зацікавлених осіб (відмивачів) пожертвувати в процесі легалізації до 30–40% коштів. Метою такої діяльності є те, що зацікавлені особи хочуть позбутися «брудного» походження грошей.

Частина цих грошей йде в легальну економіку, частина опиняється в нелегальній економіці і, отже, служить для подальших злочинів, а ще частину необхідно «відмити», таким чином перетрансформувати до легальної економіки, щоб ці гроші могли в подальшому приносити легальний дохід. Звичайно, я маю на увазі і інші форми доходів від злочину і, отже, будь-яке рухоме і нерухоме майно, права або права власності, до яких відноситься і все вищенаведене. Для легалізації коштів, отри-

маних злочинним шляхом, вживається термін «відмивання». Вперше такий з'явився у пресі в 1973 році у зв'язку зі скандалом Уотергейт і президента США Р. Ніксона. Назва відмивання брудних грошей виникла тому, що точно описує всі етапи, які повинні пройти брудні гроші, щоб в кінцевому результаті вони стали «чистими», тобто легальними.

Іншими словами, рух незаконно отримані коштів завуальовується різними операціями, що в решті решт призводить до того, що вони знову з'являються як законні доходи [2].

Вважається, що цей термін походить з США 20-х років минулого століття. У цей період, в США існувала заборона на алкоголь, що призвело до розквіту злочинності. Виникли злочинні угруповання, які зосереджували свою діяльність виключно на алкогольній контрабанді, торгівлі наркотиками, азартних іграх, проституції та вимаганні. Цим злочинним групам належали міські пральні або автомийки, що повинні були прикривати нелегальність їх діяльності. Назву відмивання грошей повинен був створити славнозвісний Аль Капоне, який також був одним із власників таких пралень. Ця історія не відповідає дійсності. Відмивання грошей є не більше, ніж чарівним фокусом. Це магічний трюк, як створити багатство. З усіх людських старань, мабуть, найближче до алхімії. Це життєва необхідність наркоторговців, рекетирів, контрабандистів, викрадачів, торговців зброєю, терористів, рекетирів і неплатників податків. «Відмивання грошей є результатом вчинення іншої, як правило, дуже організованої і вельми розгалуженої злочинної діяльності, такої як незаконний обіг наркотиків, проституція, шахрайство, крадіжка, грабіж, підробка, торгівля зброєю і людьми, контрабанда творів мистецтва тощо. Аби таким чином отримані гроші могли використовуватися для потреб злочинців, вони повинні бути злегалізовані, щоб заховати їх злочинне походження. Слід підкреслити, що легалізація доходів, отриманих злочинним шляхом, частково є результатом злочинної діяльності, але і сама по собі є кримінальним злочином. Термін «відмивання грошей» взагалі може бути визначено як відмивання доходів, одержаних злочинним шляхом. Проте, більш коротке визначення, що характеризує його як процес перетворення доходів від злочинної діяльності у легальні вільні гроші за рахунок використання законної фінансової. Таким чином, приховуються гроші, одержані злочинним шляхом, відповідно, приховується незаконність їх походження через існуючі законні фінансові системи і подальшого використання таких коштів в порядку, так ніби вони були отримані законним шляхом. Таке перетворення створює враження, що вони були отримані легальним способом. У будь-якому випадку мова йде про зусилля, що вживаються для того, щоб злегалізувати доходи. Характерними рисами процесу відмивання грошей є: а) приховування справжнього власника та справжнього джерела доходу, б) зміна вигляду та форми доходу, в) приховання слідів, г) контроль над процесом відмивання грошей.

Як правило, якщо легалізація брудних коштів не дає можливості їх подальшого використання для досягнення легальної мети, тоді в більшості випадків і немає інтересу для їх

відмивання. Проте існують і винятки з цього правила, коли інтерес до легалізації грошей має пріоритет над метою їх використання. На рішення про відмивання коштів, отриманих злочинним шляхом впливає багато факторів. По-перше, зважування ризиків, які існують в процесі відмивання коштів та тих, що виникають в залежності від часу, місця та способу відмивання; по-друге, яким способом в подальшому можна буде використати дані кошти.

2. *Фази процесу відмивання брудних коштів.* Процес відмивання коштів, отриманих злочинним шляхом можна розділити на три основних етапи (фази).

Фаза 1 = зберігання = введення = замочування (фаза placement), протягом якої грошові кошти, отримані від злочинної діяльності, переводяться у фінансову систему. До них відносяться інвестиції у фінансові установи, для особистих потреб членів організованої злочинності, для самої злочинної організації та для її функціонування. Таким чином, поміщені кошти, як правило, під виглядом легального доходу від бізнесу. У якості того, хто відмиває найчастіше використовуються підприємства і компанії, які працюють з невеликим обігом готівки (зокрема ресторани, обмінні пункти, магазини одягу, і т. д.) На даному етапі, ті особи, що відмивають, є найбільш вразливими, тому що гроші ще не відділені від свого нелегального джерела. На пізніших етапах незаконне походження грошей прослідковується дуже важко.

Фаза 2 = маскуваність = розгалуження (фаза layering), полягає в закладуванні слідів незаконних прибутків. Доходи від злочинної діяльності, які вже були відділені від їх незаконного джерела в першій фазі, переходять поступово через безготівкові та готівкові операції, поступають на банківські рахунки, для того, щоб їх пустили в обіг для покупки цінних паперів, золота, дорогоцінного каміння, нерухомості, творів мистецтва або антикваріату. Транзакції здійснюються через цілком легальних суб'єктів (як фізичних так і юридичних) або для цих цілей створюються нові особи. Все це відбувається з єдиною метою, щоб приховати справжнє походження і, таким чином, знищені сліди незаконного прибутку. Незаконні доходи передаються між великою кількістю підприємств і установ у країні і за кордоном. Найважливішим завданням цього етапу є перешкодити можливості вишукувати операції, їх непрозорості та обліку.

Це ключовий етап, на якому потрібно конвертувати брудні гроші в чисті, ретельно знищити сліди і простежуваність потоку грошей. В даний час маскуваність полегшується онлайн-транзакціями, які забезпечують достатню анонімність, швидкість, відстань і малу контрольованість. Ця фаза характеризується як передача і розміщення доходів від злочинної діяльності в так звані податкові притулки.

Фаза 3 = інтеграційна, завершальна, коли кошти, які пройшли очищення в двох попередніх фазах, інтегруються в легальну економіку за допомогою правових угод, різних видів інвестицій і подальшого поводження з грошима, що вже позбулися слідів злочинності та приносять абсолютно законний дохід та обкладаються податками, забезпечують бажану легітимність багатства, отриманого від злочинної діяльності.

Процес відмивання грошей в такій триступеневій схемі на практиці відбувається лише епізодично. Фази звичайно явно не відокремлені одна від одної, часто збігаються або перекривають одна одну. На практиці часто злиття першого і третього етапів, особливо в діяльності з відмивання грошей за допомогою компанії з невеликим обігом. Таким способом очищені кошти організованими групами часто інвестуються так, щоб процес відмивання можна було повторити, щоб в подальшому полегшити вчинення злочинної діяльності. Наприклад, кра-

щою комбінацією інвестицій є інвестиції в хімічні компанії, у сфері транспорту та нерухомості. Отже, в даному конкретному випадку такі інвестиції будуть сприяти в майбутньому виробництву наркотиків (через легку доступність до необхідних хімічних речовин), контрабанді (використання придбаних транспортних засобів і відповідно, використання трафіку компанії) та подальшому відмиванню отриманих таким способом коштів (через фіктивну оренду придбаного майна).

3. *Способи відмивання брудних коштів.* У сучасному світі вже давно ті особи, що відмивають кошти, не приходять з портфелем, повним використаних банкнот, з метою розміщення їх у банку. Сьогодні відмивання грошей є небезпечною міжнародною злочинною діяльністю, яка включає в себе не тільки злочинний світ, а й політиків, або навіть уряди деяких держав. Метод діяльності з відмивання грошей можна охарактеризувати як умисну діяльність для досягнення мети в переведенні незаконних доходів у легальну економіку. Це комплекс заходів (методів, процедур), які в своїй сукупності створюють єдиний порядок, за яким зазвичай вирішується ціла низка проблем у тих осіб, що вчиняють діяння. Методи відмивання є різними і всі неможливо перерахувати. Творчість не має меж і злочинці все частіше використовують більш складні і більш витончені методи, щоб очистити свій незаконний дохід. Цю діяльність, як правило, здійснюють професіонали, що розбираються в сфері права, економіки та фінансів, які постійно шукають лази в законодавстві. Незважаючи на мінливість в способах відмивання, їх спільною рисою є те, що всі вони використовуються для покриття походження грошей [3]. Найнижчим рівнем у такій кримінальній ієрархії може бути ятка, де продають хот-доги, або невелике кафе, але на найвищому рівні, де проходить відмивання мільйонів доларів, використовуються більш витончені методи, такі як, наприклад, через банки, страхові компанії, інвестиційні компанії, мережеві компанії, що укладають фіктивні угоди між собою або через компанії, що мають пільги в оподаткуванні. Злочинці використовують широке коло різних суб'єктів для відмивання коштів, це і банк, страхові компанії, казино, обмінні пункти, біржі, бюро з продажу нерухомості, і ресторани. Іншими суб'єктами, діяльність яких може бути використана для легалізації коштів, є комерційні адвокати, юристи, нотаріуси, експерти, фінансові консультанти, брокери, аукціоністи на аукціоні, оператори лотерей та інших подібних ігор та багато іншого.

3.1 *Метод відмивання брудних грошей через банк.* Найбільш поширеним методом, а також найстарішим з відмивання брудних коштів є метод з використанням банків. Є кілька способів, наприклад, шляхом здійснення менших вкладів в декількох банках, так званий smurfing. Таким чином зменшується ризик, що банківський депозит буде підозрілим. При використанні цього методу використовуються також сейфи для зберігання цінностей, а також цілий ряд фінансових та банківських операцій, у вигляді позик, надання векселів, чеків, операції з іншими цінними паперами. В останні роки ситуацію значно полегшили он-лайн угоди, за допомогою яких простіше здійснювати відмивання.

3.2 *Метод використання так званих «нелегальних банків».* Популярними є небанківські організації, які не мають таких строгих правил як банки, їх діяльність не підпадає під ознаки банківського контролю. Такі організації найбільш часто беруть участь в торгівлі з дорогоцінними металами і дорогоцінним камінням, забезпечуючи послуги обміну. Іноді такі операції визначають як тіньову банківську діяльність.

3.3 *Метод відмивання грошей через податкові пільги.* У сучасному світі дедалі більш популярними є використання так

званих переводів безготівкових коштів до так званих офшорних зон, найпопулярнішими з яких є: Ліхтенштейн, Монако, Кайманові острови, Бермудські острови, Вануату, Барбадос, Гонконг, Сінгапур, Науру, Ліберія, Острів Мен, Острів Антікве, Андорра, Панама, Ямайка, Коста-Ріка і багато інших.

У більшості з цих зон діяльність з відмивання коштів не є злочином, а банківська таємниця має перевагу перед кримінальним правом. Гроші поміщаються на рахунок, а звідти переводяться до будь-якого іншого місця відповідно до потреб особи, що їх відмиває.

У податковому раю також створюються фірми, які укладають між собою угоди, припиняють свою діяльність та вчиняють інші дії, необхідні для легалізації коштів. Злегалізовані кошти потрапляють на банківські рахунки вже у вигляді доходів від діяльності таких компаній. Вмовити справжнього власника компанії не є можливим, навіть використовуючи реєстр компаній, тому що він описує тільки імена місцевих упорядників (власників на місцях). У таких зонах дуже просто здійснити відмивання коштів, так само як це здійснюють російські кримінальні авторитети. Замість того, щоб пояснювати правоохоронним органам як у них на рахунку з'явилася величезна сума грошей, вони купують банки. Повний пакет документів та ліцензії для здійснення банківської діяльності на деяких островах у Карибському морі коштує близько 15000 доларів. У цих офшорних зонах застосовуються суворі закони зберігання банківської таємниці.

3.4 Метод відмивання грошей через небанківську діяльність. Популярним є також метод з використання не фінансових установ. Це, однак, є особливо прийнятним для відмивання відносно невеликої кількості коштів. Це компанії з високою часткою грошових надходжень, зокрема бари, ресторани, заклади з ігровими апаратами, казино, і магазини, що продають одяг. Дуже швидко гроші, які були отримані, наприклад, через шахрайство, стають такими, що отримані законним шляхом. Не можна не вказати на такий спосіб відмивання грошей, як достроково виплачені страховки, коли нелегальні кошти, за винятком необхідних витрат, стають частиною легальної економіки у вигляді виплат. Використовуються також кредитні організації чи інвестиційні фірми, брокери з нерухомості, адвокати і податкові консультанти.

3.5 Способи легалізації доходів злочинної діяльності. Серед методів легалізації коштів, отриманих злочинним шляхом, розмежовують загальні та особливі. Хоча вони є дуже різноманітними, серед тих, що найчастіше використовуються на території Словачької республіки, є такі:

1. використання вкраденого автомобіля ще до його реєстрації задля того, щоб обміняти ідентифікаційний номер на номер з іншого автомобіля;

2. транспортування і подальший продаж вкрадених транспортних засобів за кордоном для заміни реєстраційних знаків інших транспортних засобів;

3. перевезення вкраденого транспортного засобу з метою утилізації, а в подальшому задля зміни ідентифікаційного номера кузова та двигуна;

4. перевезення транспортного засобу за сфальсифікованими документами на його використання;

5. продаж вкрадених автомобілів, у яких були змінені ідентифікаційні номери двигуна і шасі, для інших з реєстрацією дорожньої інспекції;

6. реалізація – речі, здобуті в результаті крадіжки, крадіжки зі зломом;

7. обмін вкрадених автотранспортних засобів та їх використання;

8. на основі фіктивних рахунків, виставлених співробітниками компанії, які були дані для переплати робочих банківських рахунків, а також передані з діючого рахунку на рахунок експонента фіктивних рахунків-фактур;

9. дарування землі, придбаної громадянами в результаті злочину (шахрайство);

10. імпорт з порушенням національних правил для позначення товарів і подальша їх реалізація (продаж, експорт, і т.д.);

11. депозитних коштів, отриманих в результаті злочинної діяльності в банках або філіях іноземних банків та їх подальшої інвестиційної купівлі рухомого та нерухомого майна;

12. інвестиції коштів, отриманих від злочинної діяльності з придбанням рухомого і нерухомого майна;

13. інвестування коштів, отриманих від злочинної діяльності, у торговельні і будівельні роботи [4].

4 Способи легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом. Легалізація коштів, отриманих злочинним шляхом здійснюється різними Засобами діяльності з відмивання грошей, в основному, є існуючі економічні інструменти і системи, а також шляхом використання фізичних або юридичних осіб.

Найбільш частими способами відмивання доходів від злочинів, щоб приховати їх походження або замаскувати, є зокрема: передача в оренду, володіння, кредит, позику, депозит, інвестування, в результаті чого змінюється або припиняється право володіння, користування або інше право, при цьому гроші стають доступними на рахунку в банку [5].

Звичайно злочинці використовують також і різноманітні засоби кримінального характеру, серед яких можна визначити, зокрема: підроблені, фальшиві документи, фальшиві посвідчення особи, підставні компанії, корупцію, насильство, погрози насильством та інші компрометуючі матеріали. Неправдиві документи в основному використовуються в першому етапі діяльності з відмивання грошей і використовуються для створення підроблених посвідчень особи, тому що потрібно подолати перешкоди між нелегальною і легальною економікою. Ці документи можна розділити на три групи: 1) підроблені документи, що відносяться до ідентичності фізичних або юридичних осіб – комерційні реєстрації, посвідчення особи, паспорт, 2) підроблені документи про походження доходів – митні документи, квитанції, банківські виписки, 3) фальшиві документи, які стосуються угод – помилкові рахунки-фактури, накази, накладні, квитанції і витрати зі складських розписок тощо. В них злочинній діяльності з відмивання грошей більше, ніж часто використовують так звані підставні компанії. Це справді існуючі компанії з неіснуючою або фіктивною діловою активністю. Їхня робота полягає в тому, щоб дати коштам, отриманим від злочинної діяльності, легальне походження у формі фіктивних господарських операцій, в результаті яких виникають законні доходи. Такі компанії часто співіснують з іншими підставними компаніями, які між собою здійснюють такі операції. Їх статутні органи, як правило, є манекенами. Вони є так званими білими кінцями, що використовуються для того, щоб фігурувати у торговому реєстрі як виконавці угод.

Характерним для цих осіб є те, що вони та джерело такого злочинного доходу ніяким чином не пов'язані. Такі особи вишуковуються для кримінального проекту або за оплату або під загрозою насильства. Використання підставних осіб веде до мінімізації ризику розкриття діяльності з відмивання коштів, отриманих злочинним шляхом.

Корисною для злочинної діяльності з відмивання коштів, отриманих злочинним шляхом є корупція. Злочинці радо використовують «допомогу» корумпованих чиновників, політиків, керівників, працівників або відповідальних осіб. На відміну від

застосування насильства або загрози насильства і використання компромату, щоб змусити цих людей до співпраці, цей метод отримання помічників є добровільним з їхнього боку.

Як влучно заявив Дж. Робінсон, панове, що відмивають кошти, доки ви сидите на мішку брудних грошей, ви можете з гордістю ввійти до салону і придбати собі останню модель Rolls-Royce [6]. Як сказав Н. Деак: «Ви не відмовитесь від замовника тільки тому, що в нього брудні кошти».

5 *Легалізація доходів, одержаних злочинним шляхом, і їх зв'язок з організованою злочинністю.* Легалізація доходів, отриманих злочинним шляхом, тісно пов'язана, навіть прив'язана до організованої злочинності. Вона допомагає генерувати фінансові ресурси, необхідні для його подальшої діяльності та розширення. Відмивання доходів від злочинів найчастіше є міжнародною діяльністю. Основна мета організованої злочинності є досягнення максимального прибутку незалежно від засобів. Характерними ознаками такої діяльності є:

1. величезні прибутки, що є незрівнянними з доходами звичайної злочинної діяльності;

2. необхідність трансформувати прибуток від організованої злочинності (торгівля, незаконний обіг наркотиків, торгівля зброєю, проституція). Трансформувати прибуток у правову фінансову систему і внести його у прибуткові економічні райони, або в іншому випадку капіталізувати;

3. фінансові операції, якими брудні кошти від злочину введені в правову фінансову систему, в основному непоказні і майже не відрізняються від звичайних банківських операцій. Головними дійовими особами цих угод не є типові злочинці, вони дуже розумні (пристойні) люди, які носять білі комірці.

Гроші є необхідною артерією організованої злочинності. Вже сама підготовка до злочинної діяльності вимагає багато коштів. Легалізація коштів є тією найвищою фазою вчинення організованої злочинної діяльності і міцно з нею поєднана. Оскільки переважна більшість доходів з організованої злочинності надходить від продажу наркотиків і ця діяльність здійснюється готівкою, то цілком зрозуміло прагнення організованої злочинності до отримання цього доходу в безготівковій формі. Причина в тому, що більшість західних країн вважають за краще, а при здійсненні угод з великим об'ємом коштів навіть вимагають, щоб операції проводились безготівковим способом.

Боротьба з організованою злочинністю є найбільш ефективною, коли вона діє всеохопно, скоординовано у всіх країнах, і коли вона виявляє нелегальні гроші і заважає тому, щоб їх злегалізувати.

Висновки. Заходи, пов'язані з ліквідацією легалізації злочинних активів, розроблені всіма демократичними країнами, в тому числі Словачкою Республікою. Основною умовою для виконання цієї роботи є ефективне законодавство з метою створення реальних умов, щоб уникнути скоєння злочину з відмивання грошей. Законодавчі інструменти, щоб покарати злочинців, які вчиняють злочин з відмивання грошей були прийняті в багатьох країнах у вісімдесяти роки - в Італії (1982), Англії та Уельсі (1986), Шотландії (1987), Франції (1987), Іспанії (1988) і Канаді (1989). У Чеській Республіці трохи пізніше, в 1996 році. Зацікавлені особи в створенні спеціального законодавства, спрямованого на запобігання відмивання грошей в Словачкій Республіці з'явилися після створення Словачкої Республіки, і ці зусилля призвели до прийняття в 1994 році першого закону, спрямованого на боротьбу з відмиванням грошей. Мета полягає в тому, щоб протидіяти легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом, що впливають з економічної потужності організованої злочинності і терористами. У Словачкій Республіці з питанням про відмивання грошей юридично звернув-

ся спеціальний закон 297/2008 для профілактики діяльності з відмивання грошей і фінансування тероризму та про внесення змін до деяких законів, які набули чинності з 1 вересня 2008 року, Кримінальний кодекс, Кримінально-процесуальний кодекс, Закон №. 221/1994 з документування походження коштів з приватизації та інших правових норм, що стосуються, зокрема, фінансового сектору. Відповідно до Закону №. 249/1994 на боротьбу з відмивання грошей, зокрема, з найсерйозніших форм організованої злочинності та змін і деяких інших законів (Закон №. 249/1994 Зб.).

Словацька Республіка була однією з перших країн, що ввела стандарт та прийняла законодавчі засоби боротьби з організованою злочинністю і діяльність з відмивання грошей на практиці. Можливо, саме ця недосвідченість його творців викликає низьку ефективність цього закону. Мета прийняття цього закону в тому, щоб створити набір конкретних засобів правового захисту для запобігання, виявлення і покарання юридичних і фізичних осіб, метою яких є відмивання, зокрема форм організованої злочинності. Згідно з цим Законом, дохід, що легалізується, є доходом, отриманим злочинним шляхом, або доходи від злочинів, або полягає у скоєнні кримінального злочину або в результаті шахрайства.

Закон складається з двох частин. Перша з них – регулює загальну сферу застосування Закону, його мету і деякі тлумачення правил. Друга – особлива частина – регулює боротьбу з легалізацією доходів від злочинної діяльності. Можливість використання цих конкретних засобів боротьби з діяльністю з відмивання грошей в той час обмежена, оскільки перелік її є вичерпний і тільки у випадках навмисного кримінального злочину, за яке Кримінальним кодексом передбачено покарання у вигляді позбавлення волі строком не менше 5 років. Цей закон приділяє особливу увагу звітності. Державні органи, муніципалітети та інші юридичні і фізичні особи, які здійснюють діяльність, були зобов'язані повідомляти прокурора або орган поліції негайно про факти, що вказують, на те, що стосується відмивання грошей. Крім того, банки були зобов'язані повідомляти про підозрілі банківські операції, зазначені у їх статуті. Реалізація такого повідомлення та вимоги до звітності банків означало собою значний відхід від традиції, щоб захистити інтереси клієнта і перешкодити священній банківській таємниці. В очікуванні прийняття цього Закону, банк був не в змозі повідомити про питання, пов'язані з клієнтом, якщо предметом були банківська таємниця. Але для того, щоб мати можливість ініціювати судові переслідування, висувати звинувачення, були необхідні відомості, щоб встановити факти, що вказують, що такий злочин було скоєно, а через неможливість отримати інформацію від банків це було здійснити майже неможливо. За Законом №. 249/1994 та Законом №. 21/1992 банки були зобов'язані надати активну допомогу для цілей кримінального судочинства. Поправка до Закону про банки проклала нові зобов'язання на банки і вимагала документ, що засвідчує особу для кожного клієнта.

Закон № 249/1994 був прийнятий разом з поправками до Кримінального кодексу та поправками до Кримінально-процесуального кодексу, які дуже тісно пов'язані. Для поправки № 248/1994 приніс можливість визначати діяльність з відмивання грошей в якості окремого злочину, передбаченого § 252 (нині § 233). До тих пір Кримінальне право не визнавало такої злочинності. Це положення не дозволяє охопити всі види діяльності, які міжнародно-правові документи класифікують як відмивання грошей, тому необхідно було внести поправки в Кримінальний кодекс. Поправки до Кримінально-процесуального кодексу, в свою чергу принесли ряд нових процесуальних інститутів,

які мали виявляти факти та здійснювати кримінальне переслідування організованою злочинністю і діяльністю з відмивання доходів від злочинів.

Кримінальним Кодексом покладена відповідальність за тих осіб, які не повідомили про вчинення діяльності з відмивання та легалізації коштів, отриманих злочинним шляхом, проте повинні були це зробити, що виникає з роду та характеру їх діяльності.

Акт не встановив кримінальної відповідальності за таке порушення тільки тоді, коли особа не могла помітити або сповістити про таке, щоб не піддавати себе або близьку людину ризику кримінального переслідування.

Очевидно, що найбільшим недоліком цього закону була відсутність можливостей покарати за невиконання, а також відсутність органу для проведення застосування цього закону і дотримання наглядових функцій. Іншою, не менш серйозною проблемою було обмеження від обов'язку повідомляти про підозрілі ділові операції тільки до банків, але не стосовно інших установ фінансової системи, яка була задіяна у відмиванні грошей. Всі ці недоліки запобігали і повному зближенню законів Словачкої Республіки з ЄС та іншими міжнародними установами в цій області.

Проте, треба сказати, що новий закон проти відмивання грошей більшість з цих недоліків виправив.

Цим законом було прийнято нове правило, за яким вживалися заходи не тільки з боротьби проти відмивання коштів, а й вживалися всі необхідні заходи щодо його запобігання.

Закон № 367/2000 містить трохи менше визначення діяльності з відмивання грошей, але зберігає всі його найважливіші і основні характеристики і максимуми, що відповідають міжнародним вимогам. Згідно з цим Законом, легалізацією доходів від злочинної діяльності є грошові кошти або інші активи, які отримані в результаті злочинної діяльності прямо чи опосередковано та є на це обгрунтовані підозри. Скоєні вони на території Словаччини або за її межами.

При визначенні розміру штрафів (санкцій) у той час розглядається питання про тяжкість порушення і заподіяну шкоду. Максимальна сума штрафу склала 66 400 євро, якщо винна особа не є фізичною особою, і якщо злочин повторюється протягом трьох років.

Слід також відзначити, що після терористичних атак 11 вересня 2001 року фахівці в світі звертаються до питання зв'язку легалізації коштів з фінансуванням тероризму. Саме з цих причин Словачка Республіка прийняла цей новий, вже третій закон, який відповідає всім сучасним міжнародним вимогам і в повній відповідності з чинним законодавством ЄС. Закон № 297/2008 для профілактики діяльності з відмивання грошей і фінансування тероризму та про вне-

сення змін до деяких законів набув чинності 1 вересня 2008 року. Детально цей закон вживає заходів щодо захисту від відмивання доходів, одержаних злочинним шляхом в Словачкій Республіці в даний час. З вересня 2008 року почав діяти новий закон по боротьбі з відмиванням грошей і фінансуванням тероризму.

Цей закон переносить Директиви Європейського союзу про запобігання використанню фінансової системи для відмивання грошей і фінансування тероризму, тобто Директива 2005/60/ЄС та Директиви 2006/70/ЄС. Реагування зазнала також реакція за результатами Ради MONEYVAL Комітету Європи, яка провела відсутність ряду інститутів для запобігання відмивання грошей і фінансування тероризму.

Література:

1. STIERANKA, J.: Pranie špinavých peňazí a boj proti nemu. str. 6
2. ROBINSON, J.: Pánové z prádelny špinavých peňazí. str. 13
3. ŠANTA, J.: K stavu a niektorým príčinám nízkej efektivity postihu trestného činu legalizácie príjmu z trestnej činnosti. Justičná revue. – Roč. 60, 2008, č. 5, str. 799
4. VIKTORYOVÁ, J. – PALAREC, Ján – BLATNICKÝ, Jaroslav: Spôsoby páchania a utajovania legalizácie príjmov pochádzajúcich z trestnej činnosti.: Právne a inštitucionálne aspekty boja proti legalizácii príjmov z trestnej činnosti. Zborník príspevkov k vedeckovýskumnej úlohe zo seminára konaného dňa 29. októbra 2007 na Akadémii Policajného zboru v Bratislave. str. 108 – 109
5. LIŠČÁK, L.: Organizovaný zločin, niektoré legislatívne prostriedky proti nemu a proti legalizácii jeho príjmov. Alarm magazín. – Roč. 3, 2001, č. 1, časť III., str. 3
6. STIERANKA, J.: Identifikácia majetku pochádzajúceho z trestnej činnosti.: Zaisťovanie a konfiškácia majetku pochádzajúceho z trestnej činnosti. Zborník príspevkov z medzinárodného seminára konaného dňa 9. decembra 2006 na Akadémii Policajného zboru v Bratislave. str. 8

Рогач И. Легализация средств, полученных преступным путем

Аннотация. Автор освещает особенности процедуры легализации средств, полученных преступным путем. Обращается внимание на специфику легализации «грязных денег» согласно опыта Словацкой Республики.

Ключевые слова: уголовная ответственность, легализации средств, полученных преступным путем, «грязные средства».

Rogach I. Legalization of funds obtained by criminal means

Summary. The author addressed the procedures for the legalization of funds obtained by criminal means. Attention is drawn to the specifics of the legalization of «dirty money» according to the experience of the Slovak Republic.

Key words: criminal liability, legalization of funds obtained by criminal means, «dirty money».